

ARQUEOLOGIA

ROSA PEROY

@RPeroy

Una dent de llet de

L'equip de l'arqueòleg de Tremp, Jordi Rosell, descobreix per primer cop restes d'un jove homínid en la cova de les Teixoneres de Moià

"Ara ve allò més interessant!". Amb aquesta expressió l'arqueòleg i professor de la Universitat Rovira i Virgili, Jordi Rosell (Tremp, 1968), explicava el significat de la troballa, el passat 16 d'agost, d'un tros de crani i una peça dental humans al jaciment de les cova de les Teixoneres, a la comarca del Moianès.

Des de fa 14 anys Rosell dirigeix el projecte per part de l'equip investigador de l'IPHES (l'Institut de Paleoecologia Humana i Evolució Social), en estreta col·laboració amb Eudald Carbonell, sota l'auspici de la Universitat Rovira i Virgili, la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Tarragona. El projecte vol avaluar la interacció que hi va haver entre els neandertals i els grans carnívors. Dins del mateix projecte hi ha la cova del Toll, com també el jaciment de Senterada. Rosell va estudiar arqueologia a la Rovira i Virgili i va ser alumne i després amic i col·lega del conegut arqueòleg Eudald Carbonell. El científic de Tremp és professor a la Rovira i Virgili, fa recerca de laboratori i durant els estius, treball de camp. Ha dirigit diferents jaciments, i ha participat en nombroses excavacions, com Atapuerca o Gaus. El 2001 va llegir la seva tesi, sobre les relacions que s'establien en jaciments com Atapuerca entre els homes i els grans carnívors. Ell i el seu equip sempre han treballat en aquesta línia: de quina manera els grans carnívors han influït en el comportament humà.

L'HOME I ELS GRANS CARNÍVORS

"Els humans" explica Rosell, "de ben antic vam anar darrere dels carnívors, rapinyant, fins que vam arribar a la cúspide de la piràmide dels grans caçadors, que és avui dia". El científic, junt amb el seu equip, estudia quan es van produir els salts qualitius en aquesta relació en la nostra història evolutiva. Aquests fets s'han anat comprovant en diferents jaciments: A Atapuerca es va po-

der treballar amb l'homínid més antic d'Europa i als jaciments de Moianès, amb el neandertal.

L'equip ja havia trobat utensilis junt amb ossos d'animals. En la cova del Toll, els óssos de les cavernes hi anaven a dormir i la cova de les Teixoneres era un refugi per a les hienes que s'hi refugiaven per parir. Aquesta dinàmica es veia truncada de tant en tant per un grup de neandertals que venien a la cova, hi feien assentament i foragitaven els animals: "els neandertals coneixen bé el foc i utilitzen llances molt perfeccionades". Segons Rosell,

en aquest jaciment es troba la que probablement és la col·lecció més gran de la península ibèrica de puntes *musterianes*, típiques del neandertal, fetes amb sílex o quars.

EL "NEN DE MOIÀ"

Mentre excavaven, l'equip de paleontòlegs ja sospitava que estaven a punt de trobar quelcom rellevant, perquè recollien trossos de crani molt petits, d'algun animal de poca talla i molt immadur, fins que va sortir la dent, un caní inferior, la troballa de la qual va ser definitiva. El dijendres 19

d'agost va aparèixer el parietal.

El professor Bermúdez de Castro, un dels codirectors d'Atapuerca i especialista en restes dentals humanes fòssils, va ratificar que es tractava d'un homínid. La peça dental corresponia a un nen entre 7 i 9 anys, el *nen de Moià*, com el van anomenar, i que un humà actual canvia sobre els 10. "Sempre estem parlant en paràmetres contemporanis", puntualitza el científic, "i es tracta d'una dent de llet, que conserva l'arrel". Quan les dents de llet cauen, l'arrel ja ha estat absorbida per l'organisme. És quan queda

només la corona que cau i surt la definitiva, per la qual cosa els científics pensen que aquesta dent havia estat arrencada o el nen va morir abans.

LES TRES HIPÒTESIS

Rosell explica que aquesta troballa és un punt d'inflexió molt important en aquesta investigació i que obre moltes preguntes. "Nosaltres estavem tan tranquils estudiant les llances i els grans carnívors i ara tenim un problema científic molt interessant". Per explicar la presència del nen a la cova, els científics s'han plan-

Els científics ja han batejat la important troballa arqueològica com a "El nen de Mojà"

El parietal i el caní inferior trobats permetran estudiar com es produïa el pas de la infància a l'adolescència i les relacions filogenètiques amb altres homínids.

50.000 anys

FOTO: Florent Rivals (IPHES) / La cova de les Teixoneres de Mojà vista des de l'interior

FOTO: Florent Rivals / Els científics Jordi Rosell, Maite Arilla i Eudald Carbonell davant les troballes

tejat tres possibles explicacions: la primera és que, tenint en compte que la cova era un cau de hienes, el nen hagués estat caçat i arrossegat perquè se'l mengessin els cadells. La segona, que aquestes partides de caçadors haguessin tingut una baixa infantil i hagués estat enterrat a la cova —de confirmar-se aquesta hipòtesi, seria el primer enterrament neandertal a Catalunya— i la tercera explicació és que podria ser un acte de canibalisme: un nen caçat o mort per un altre grup o pel seu propi grup. Segons Rosell, el canibalisme és una pràctica relativament recent: els neolítics ho eren, a l'edat de bronze també hi havia casos, en època romana i a l'edat mitjana també es practicava i fins al segle XX, "la qual cosa ens estaria dient que els neandertals tenien comportaments *moderns*, no gaire allunyats del nostre". L'*homo antecessor* d'Atapuerca ja era caníbal: és el cas més antic conegut de la història.

'L'EQUIP DELS PALLARESOS'

Segons Rosell, les tasques en el jaciment s'han d'enfocar a recuperar més troballes, més restes d'aquest nen i "veure realment quina de les tres hipòtesis encaixa. Com sempre passa en ciència, ens encaixarà una quarta que no hem tingut en compte", comenta rialler el científic.

"En el jaciment", explica, "tenim un equip extraoficial, que ens fem dir 'Els Tritons', com la cova de Senterada, tots pallaresos, i portem una samarreta on darrera es llegeix *Middle Pleistocene Forensics*, a la manera d'un equip del CSI del Pallars". Són arqueòlegs o no, però tots voluntaris i amics, especialistes en muntanya "que fan una gran tasca, inclús a l'hora d'ajudar-nos en la nostra seguretat física".

Ahir dissabte, l'arqueòloga de la Pobla de Segur, Maite Arilla, i el mateix Jordi Rosell van fer una xerrada a Senterada per explicar la importància de les trobades arqueològiques i la tasca que s'hi desenvolupa.

FOTO: F.R. / Rosell, Guiteras, Sala i Carbonell en la roda de premsa

FOTO: F.R. / Científics excavant a l'entrada de la cova aquest estiu